

Acest principiu nu este contrazis de prezența unora din rudele domnului în dregătorii mai mici sau mai mari fiindcă el nu echivalează cu interdicția ca rudele domnului și marii boieri să-l ajute la guvernare (o spune însuși autorul *Învățăturilor*) ci definește raporturile care trebuie să existe între domn și auxiliarii săi: în ochii domnului toți trebuie să fie egali și numai vrednicia și dreptatea trebuie să fie criteriul de apreciere și promovare.

Practica guvernării cu ajutorul rudelor apropiate pare să fi fost veche, atît în Țara Romînească cît și în Moldova¹. Ștefan cel Mare a cunoscut-o (atît marele vornic Isaia cît și Șendrea portarul Sucevei — unul din cei mai importanți dregători — erau cumnații săi) fără ca istoricii să-i fi adus pentru aceasta imputarea că a fost tutelatul neamurilor sale. Și Radu cel Mare, considerat un domn centralizator, avea în sfat doi cumnați: pe Calotă și pe Bogdan din Popești, adversarul Craioveștilor. Cercetări speciale ar descoperi firește și alte cazuri. Nici în acest domeniu Neagoe nu era deci un inovator, dar dintre toți domnii care au avut de a face cu Craioveștii, el este primul care a știut să-i țină în situația unor « slugi drepte », convingîndu-i să se estompeze atîta vreme cît scena Țării Romînești a fost ocupată de marea sa personalitate. Din lipsa unui conflict între domn și Craiovești s-a tras concluzia falsă că cel care a cedat a fost domnul.

§ 3. Capitolul III — *Critica internă a textului Învățăturilor* sistematizează și dezvoltă în cea mai mare parte argumentele lui Russo, așa după cum atrage atenția însuși autorul. Răspundem de aceea, fără a le mai cita, numai observațiilor noi, care ținesc să sporească și să întărească argumentele lui Russo.

1. Autorul *Învățăturilor* recomandă lui Teodosie să nu facă prietenie cu păgînii « măcar de ți-ar fi și frate, să te fi născut cu dînsul dintr-o mumă » fiindcă această recomandare se încadrează în ideologia generală a lucrării. Expresia vrea să sublinieze cît de departe trebuie dusă diferențierea de păgîni și nu că Teodosie ar fi avut un frate păgîn ca Radu Mihnea. Nu e totuși de prisos să reamintim că izvoare ale epocii² prezintă pe faimosul Mehmed Beg drept o rudă a Craioveștilor trecută la islamism (p. 36).

2. Neagoe nu vorbește în « Rugăciunea la ieșirea sufletului » despre necunoașterea nominală a succesorului său de către boieri, ci de lipsa de acomodare a boierilor cu firea și dorințele noului domn. Aceste sfaturi urmează imediat după ce domnul se adresase fiilor săi ca unor viitori succesori, ceea ce exclude interpretarea propusă de P. P. Panaitescu. El se prezintă pe sine ca protector al boierilor și îi deplînge pentru faptul că pierd un asemenea stăpîn fără a ști cum se va purta cu ei urmașul său (p. 36).

3. Formularea din capitolul *Despre soli și războaie* este în tonul de smerenie creștină al întregii lucrări. Faptul că ea apare în cel mai caracteristic laic dintre capitolele *Învățăturilor* ne scutește de argumentări suplimentare (p. 37).

4. Neagoe vorbește de pribegie și-l previne pe fiul său, fiindcă el însuși fusese pribeg și fiindcă, știind cît de împărțite erau taberele boierești, prevedea

¹ Asupra acestui fapt a avut amabilitatea să ne atragă atenția tov. ION DONAT. Îi exprimăm pe această cale mulțumirile noastre.

² Cf. *Cronica lui Macarie* în *Cronicle slavo-romine*, Ed. P. P. Panaitescu, p. 79. Un raport contemporan (1525) spune că rudele lui Neagoe « ad portam miserant ad consanguineos ibi existentes hoc est Ibrahim Bassam et Mustapha Bassam », (cf. A. VERESS, *Acta et epistolae relationum Transilvaniae... cum Moldavia et Valachia*, vol. I, p. 137. Citat după FILITTI, *Banatul Olteniei și Craioveștii...* p. 62, nota 477).